

אולם היא לבשה צורה פולמוסית נגד בית חשמונאי לאחר שהשליטים החשמונאים לא נזהרו ולקחו לעצמם את התאר "מלך".

ז. משיח בן דוד בתפילות התנאים והאמוראים.

בתפילות הקדומות, העקריות, תפילות התנאים והאמוראים, מדובר בעקיפין על המשיח מבית דוד אולם במונחים "בן דוד" או "דוד" או "גואל" ואין כמעט נזכרת המלה "משיח" במפורש, (חוץ מאשר בנסח הלא אשכנזי של קדיש: "יצמח פורקני ויקרב משיחי") ושתי סיבות לכך:

א. התפילות מנסות להשתמש במנוח המקראי ובמקרא לא מופיעה המלה "משיח" במובן של משיח בן דוד.

ב. סבה זו היא הרחבה של הסבה הראשונה: המלה "משיח" היה לה בתקופת חבורן של התפילות מובן "טכני" של תואר, מלה השיכת יותר לשפה היומיומית הפשוטה מאשר לשפת הספרות היפה ומשום כך אין היא מתאימה לשפתה ולטעמה של התפילה.

ח. האמונה במשיח "בר-אינש" ("בן אדם").

בכמה מקורות שונים מתקופת בית שני נזכרת דמות משיחית, או יותר נכון אספקט מסוים של משיח הנקרא "בר-אינש" שפרושו: "בן-אדם". דמות זו נזכרת במקומות שונים בספרים החזוניים במיוחד בפרק ארוך ב"ספר חנוך" האתיופי, ב"ספר דניאל" וכן בדברי ישו המדבר על "בן אדם" העתיד להתגלות.

ישו מדבר על "בר אינש" בגוף שלישי ואינו מזהה אותו עם עצמו במפורש. שאלה זו אם ישו ראה בעצמו את "בר-אינש" היא שאלה מרכזית בקשר לבעיה: האם ישו ראה את עצמו כמשיח, בעיה המחעוררת לאור העובדה שישו לא כנה את עצמו מעולם בתאר "משיח" ובכלל המלה "משיח" לא נמצאת

במימרותיו המקוריים. אם נאמר שישו ראה את עצמו כ"בר-אינש" הרי פרושו הוא שהוא ראה בעצמו משיח, ואילו אם נגיע למסקנה שישו לא ראה בעצמו את "בר-אינש" הרי פרושו שהוא לא ראה את עצמו כמשיח.

הקטע המדבר על "בר אינש" בספר חנוך אינו מופיע במגילות מדבר יהודה. היו כמה חוקרים שהסיקו מכאן את המסקנה שאותו הקטע אינו יהודי ואין בו שום דבר נוצרי. קטע זה נתחבר ע"י אנשים הקרובים מבחינה רוחנית לכת מדבר יהודה אולם לא נתחבר בכת מדבר יהודה עצמה (וגם לא ע"י קודמיה) ועל כך יעידו שני דברים:

א. קטע זה מטיף לשימוש בלוח הירח ואילו אנשי כת מדבר יהודה דגלו בשימוש בלוח שמש מיוחד.

ב. קטע זה מדבר על משיח אחד ואילו כת מדבר יהודה דגלה בשני משיחים: משיח בן אהרון ומשיח בן דוד.

בספר דניאל קוראים על דמות הדומה לבן אדם, "כבר-אינש" היורדה עם ענני שמים בשעה שהוכנו הכסאות למשפטן של המלכויות הרעות בעולם. בפרוש הנתן לחזון זה ע"י המלאך המופיע שם מזוהה בר-אינש עם "קדושי עליון" אשר ירשו את השלטון עלי-אדמות. כלומר, מופיעה כאן אפליקציה של סמל משיחי על אנשים הנקראים קדושי עליון. אין יודעים בברור אם "קדושי עליון" מובנם אותה קבוצה של חסידים ש"ספר דניאל" מדבר עליה או שמא הכוונה לעם ישראל. ההסבר הלא-משיחי המופיע כאן לסמל משיחי - ("בר-אינש") והשימוש בסמלים משיחיים והפיכתם לסמלים בשביל עם ישראל או בשביל "קדושי עליון" אפיניים ל"ספר דניאל" שאין מוזכרת בו דמות המשיח כלל. מתוך כך נוכל להסיק שאותו סמל הנקרא בר-אינש הוא קודם לספר דניאל ו"ספר דניאל" רק השתמש בדמותו של בר-אינש בחזונו. הפתרון המיוחד שנתן ספר דניאל לדמות זו הוא ענין מיוחד לו הנובע מגישתו הבלתי-משיחית. השאלה הנשאלת כאן היא באיזו מדה שנה דניאל גם את תמונת החזון כדי שיוכל לפרש את "בר-אינש" פרוש קולקטיבי כלומר

כדי שיוכל לזהותו עם עם ישראל או עם קבוצת חסידים? נראה שדניאל שנה גם את תמונת החזון בכך שהוא מדבר על ירידת דמותו של בר-אינש אל האדמה שכן אם הוא רוצה לזהות את בר-אינש עם קדושי עליון מקומו אינו כבי"ד בשמים אלא על הארץ משום שרק על הארץ ירשו "קדושי עליונים" את השלטון. כלומר, דניאל הוריד את בר-אינש בחזון אל הארץ כדי שיוכל לפרשו פרוש קולקטיבי כלומר לזהותו עם "קדושי עליון" שמובנו קבוצת חסידים או עם ישראל כאמור. פרוש זה לא מנע מהבאים אחרי "ספר דניאל" מלתת לאותו קטע פרוש משיחי שלא לטעמו של דניאל ובנגוד לגישתו הבלתי-משיחית משום ש"ספר דניאל" לא היה המקור לדמותו של "בר-אינש" אלא דמות זו היתה קימת לפניו והוא רק השתמש בה למטרותיו. חשיבותם של דברים אלו היא בכך שאיננו צריכים ואיננו יכולים לראות ב"ספר דניאל" את מקור התפישה המשיחית של בר-אינש שכן הוא מהווה בעצם כעין סטיה בגישתו הבלתי-משיחית מן הדמות המשיחית של בר-אינש. תפקידו של בר-אינש כפי שספר חנוך האתיופי רואה אותו ולפי מסרת שהיתה לר' עקיבא ולפי דברי ישו הוא לשבת על כסא כבודו של הקב"ה. בספר חנוך ובדברי ישו נתיחד לו מקום במשפט האחרון בין הצדיקים והרשעים שם, תפקידו הוא לשפט להבדיל בין הרעים לטובים ולבצע את פסק דינו. קימים כמה הבדלים בקשר ל"בר-אינש" בין "ספר חנוך" האתיופי ובין דברי ישו: א. ב"ספר חנוך" האתיופי נאמר על בר-אינש שהוא קים החל מבריאת העולם כלומר הוא "פרי אקזיסטנטי", דבר שלא נאמר בדברי ישו. אין מכאן להסיק שישו לא ראה את בר-אינש כפריאקזיסטנט יתכן והוא ראה את עצמו כבר-אינש ואז אין הוא יכול להגיד על עצמו שהוא קים החל מבריאת העולם. ב. המוטיב של בוא כתות של מלאכים לעזרתו של בר-אינש היושב לשפט על כסא כבודו הוא חלש ב"ספר חנוך" האתיופי וחזק בדברי ישו. ג. ב"ספר חנוך" האתיופי מופיע בר-אינש כיושב ליד הקב"ה ואילו בדברי ישו יושב בר-אינש לימין הקב"ה. מוטיב זה בא לו לישו מתוך פרוש של פס' א' ממזמור ק"ו בתהלים: "נאם ד' לאדני: שב לימיני ולעומתו דברי ישו: מעתה ישב בר-אינש

לימין הגבורה". אור חדש על ממרה זו זורק מזמור אחד מן ההודיות של כת מדבר יהודה שם מסופר על לידת זכר מופלא שבשעה שהוא נולד יוליד השאול את הרשע. דבר זה תואס את השיטה הדואליסטית של כת מדבר יהודה לפיה יחד עם כוח הטוב קימים כוחות הרשע - "כוחות אפעה" כלשונם של אנשי כת מדבר יהודה. הזכר המופלא נקרא ע"י אנשי כת מדבר יהודה "פלא יועץ עם גבורתו" (לפי פסוק המופיע בישיעהו: "פלא יועץ אל גבור" ושנאשי כת מדבר יהודה פרשוהו כ"פלא יועץ של אל גבור" ומתוך כך בא הכנוי "פלא יועץ עם גבורתו"). וגם אם נניח שבהולדתו אין הכוונה להולדת המשיח הרי אין ספק כי יש כאן סמל משיחי.

אולם, למרות כל ההבדלים בין המסרת שבידי ישו ובין המסרת של "ספר חנוך" האתיופי ברור שישנה כאן תפישה אחת של בר-אינש היושב על כסא כבודו של הקב"ה, מבדיל בין הטובים והרעים, שופט את מלכי הארץ הרעים ומוציא לפעל את משפטו.

הבעיה המתעוררת בהקשר לכל הנאמר לעיל היא מקורו של הכנוי "בר-אינש" לתפישה הזאת של משיח ופרושו. את הפרוש לכנוי זה נוכל למצוא ב"ספר חנוך" האתיופי עצמו. בפעם הראשונה נזכר הכנוי "בר-אינש" בספר הנ"ל בספורו של חנוך עצמו המספר שראה זקן ששערותיו צמר ועל ידו איש שמראהו כדמות אדם. וכששאל את המלאך מיהו איש זה ענה המלאך שזהו "בר-אינש". כלומר: הכינוי בר-אינש (בן-אדם) נוצר על סמך פס' 26 בפר' א' ביחזקאל: "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". בתקופת בית שני היו קימים חוגים שלא רצו להאמין שיחזקאל ראה את דמות אלהים והם זהו את אותה הדמות כמראה אדם עם המשיח וטענו שיחזקאל לא ראה את דמות האלהים אלא את בר-אינש, הפריאקזיסטנטי יושב על כסא כדי לשפט. בדרך זו תרם פרוש פס' 26 את תרומתו להוצרות דמותו של השופט השמימי הנקרא "בר-אינש" שהדים לה אנו מוצאים גם ב"ספר דניאל".

יחד עם זאת, אין להבין מכאן שהמשיח נתפש כמלאך. לפעמים יש קיד חשוב למלאך מיכאל בקשר למשיח (גם במגילות מדבר יהודה) בגלל ותו המלאך הממונה על ישראל. אולם המשיח נתפש כדמות אנושית תפישה של בר-אינש מדגישה את הצדדים הנעלים המיתיים האגדתיים של שיח.

הרעיונות המיתיים הקשורים בדמות המשיח.

בתקופת בית שני חלה החדרה של תפישות מיתיות ליהדות, הדבר שותף לתפישות המיתיות הוא ראית הריאליות כהטל של משהו הקים מעליה, אור תפישה זו מתמעטת חשיבותו של מימד הזמן. התפישה המיתית לגבי ותו של המשיח מתבטאת ברעיון הקיום הקדמון, שדמותו של בר-אינש ללת אותו, כלומר שהמשיח היה קים מימי בראשית. בספרות התלמודית ן מדגישים את רעיון הקיום הקדום של המשיח - הפריאקזיסטנציה של שיח. נאמר שם רק שהרוח שהיתה מרחפת על פני המים לפני המים (בראשית" פר' א') היא רוחו של המשיח, וששמו של המשיח נברא בראשית יאת העולם, ורק נשאר בסוד מה יהיה שמו. רעיון זה הוא החלשה של יון הפריאקזיסטנציה של המשיח והדים לו אנו מוצאים באגדות פאולוס ברית החדשה" שם מודגשת חשיבותו של שמו של המשיח דבר שהוא כשלעצמו נתן להסבר ע"י ההנחה שכאן מדובר על השם ישו, כלומר, שלמרות שנכון ייו בשמו של ישו מגרשים שדים ורוחות והיו מזכירים את שמו בתפילה, י החשיבות שנחנת לשמו בברית החדשה מובנת רק מתוך זה שכאן יש הד עיון של הפריאקזיסטנציה הקשורה בשמו של המשיח. כשישו מדבר על שיח הוא מציר אותו במוטיבים של בר-אינש הידועים לו מן המסורת שתקפת גם בספר חנוך, חוץ ממוטיב אחד והוא: הפריאקזיסטנציה - הקיום בר-אינש מימי בראשית. אם נצא מן ההנחה שישו הזדהה עם בר-אינש י מובן מדוע הוא לא דבר על הקיום הקדמון שלו אפילו אם הוא האמין ן שכן הוא לא יכול היה, כאמור, לאמר על עצמו שהוא קים מימי בראשית.

רק באונגליון הרביעי אפשר היה לשים את רעיון הפריאקזיסטנציה בפיו של ישו.

י. דמותו של מלכי-צדק.

במגילות מדבר יהודה מופיע קטע בו מיוחסים המוטיבים של בר-אינש למלכי-צדק. בקטע זה מדובר שבאחרית הימים ישב מלכי-צדק בדין עם הקב"ה ועם המלאכים ויקום את נקמת הצדיקים ברשעים. מכאן ברור שאלה שראו במלכי-צדק את השופט השמימי - דבר המיוחס למשיח בר-אינש - ראו אותו כמשיח הכהני הבא במקומו של משיח בן אהרון (בו האמינו אנשי כת מדבר יהודה) ויחסו לו את המוטיבים של בר-אינש וזאת משתי סיבות:

א. בספר בראשית מופיע מלכי-צדק ככהן לאל עליון בירושלים בימיו של אברהם. הופעתו בספר זה היא הופעה פתאומית - לא נכתב שום דבר על משפחתו ומוצאו למרות כהונתו הרמה. נוסף לכך הוא מכובד ע"י אברהם דבר המורה על חשיבותו. ידיעות אלו מצטפרות לתמונה מיתית המתחזקת גם ע"י הדברים הנאמרים עליו במזמור ק"י בתהילים שיוזכר להלן) שאפשר ליחס אותה למשיח ומתוך כך נבין מדוע זכה מלכי-צדק שייחסו לו את המוטיבים של בר-אינש ויובלו לראות בו משיח.

ב. במזמור ק"י בתהילים בפס' 1 נאמר: "נאם ה' לאדני: שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך" ובפס' 5 נאמר: "אדוני על ימינך מחץ ביום אפו מלכים". הישיבה לימין הגבורה הובנה בתקופת בית שני ע"י קוראים בעלי תפישות מיתיות כרמז לשפוטו של מלכי-צדק באחרית הימים. שני פסוקים אלו יוחסו למלכי-צדק משום שבאותו פרק הוא נקרא "כהן לעולם" בפס' 4: "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי-צדק". במזמור ק"י מופיע מלכי-צדק, איפוא, אם נבין את המזמור הבנה מיתית כשופט לאחרית הימים - דבר שיוחס לבר-אינש ומכאן ההשוואה ביניהם וראית מלכי-צדק כמשיח. ומדוע דוקא כמשיח הכהני? משום שנאמר עליו שהוא "כהן לעולם" ומה עוד, שהוא שמש